FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT JULIANE KOKOTT
föredraget den 2 september 2010[1]

I — Inledning

1. Denna begäran om förhandsavgörande gäller tolkningen av rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur.[2] Begäran gäller huvudsakligen frågan huruvida den anmodade domstolen för att höra ett vittne får ställa som villkor att den ansökande domstolen betalar ersättning till vittnet. Det bör dock till att börja med klarläggas huruvida begäran om förhandsavgörande kan godtas, eftersom den hänskjutande domstolen eventuellt inte hade rätt att begära ett förhandsavgörande när frågan hänsköts.

1 — Originalspråk: tyska.

2 — EGT L 174, s. 1 (nedan kallad förordning nr 1206/2001). Förenade kungariket och Irland har i enlighet med artikel 3 i det protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning som fogats till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen meddelat sin önskan att delta i antagandet och tillämpningen av denna förordning (skäl 21 i förordning nr 1206/2001).

II — Tillämpliga bestämmelser

A — *De unionsrättsliga bestämmelserna*

2. I skäl 16 i förordning nr 1206/2001 stadgas följande:

”Verkställighet av framställningen i enlighet med artikel 10 skall inte ge upphov till någon begäran av ersättning för avgifter eller kostnader. Om den anmodade domstolen begär ersättning, bör dock arvoden som utbetalats till experter och tolkar, liksom kostnader som har uppstått genom tillämpning av artikel 10.3 och 10.4 inte bäras av den domstolen. I sådana fall skall den ansökande domstolen vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att ersättning utbetalas utan dröjsmål. Om yttrande av expert begärs, får den anmodade domstolen innan den verkställer framställningen begära att den ansökande domstolen ställer lämplig säkerhet eller utger lämpligt förskott för de begärda kostnaderna.”

3. I artikel 10 i förordningen, vilken innehåller allmänna bestämmelser om verkställighet av framställningen, anges följande:

”1. Den anmodade domstolen skall verkställa framställningen utan dröjsmål och senast inom 90 dagar från det att framställningen kommit in.

2. Den anmodade domstolen skall verkställa framställningen enligt lagstiftningen i den medlemsstat där domstolen är belägen.

…”

4. Artikel 14 i förordningen har följande lydelse:

”1. En framställning om hörande av en person skall inte verkställas om den berörda personen åberopar en rätt att vägra eller ett förbud att avlägga vittnesmål

a) som följer av lagstiftningen i den medlemsstat där den anmodade domstolen är belägen, eller

b) som följer av lagstiftningen i den medlemsstat där den ansökande domstolen är belägen och som har angetts i framställningen eller vid behov bekräftats av den ansökande domstolen på den anmodade domstolens begäran.

2. Verkställighet av en framställning kan, utöver de skäl som anges i punkt 1, endast vägras om

…

d) säkerhet eller förskott som begärts enligt artikel 18.3 inte ställs respektive utges inom 60 dagar från det att den anmodade domstolen begärde säkerheten eller förskottet.

…”

5. Artikel 18 i förordningen har följande lydelse:

”1. För verkställighet av en framställning enligt artikel 10, får inte ersättning för avgifter och kostnader begäras.

2. Om den anmodade domstolen begär det skall dock den ansökande domstolen utan dröjsmål säkerställa att följande kostnader ersätts:

— De arvoden som betalats ut till experter och tolkar.

— De kostnader som har uppstått genom tillämpning av artikel 10.3 och 10.4.

Parternas skyldighet att bära dessa arvoden eller kostnader regleras av lagen i den medlemsstat där den ansökande domstolen är belägen.

3. Om ett yttrande av expert begärs, får den anmodade domstolen innan den verkställer framställningen begära att den ansökande domstolen ställer lämplig säkerhet eller utger lämpligt förskott för de begärda kostnaderna. I andra fall skall säkerhet eller förskott inte vara ett villkor för verkställighet av en framställning.

Säkerheten skall ställas eller förskottet utges av parterna om detta föreskrivs i lagen i den medlemsstat där den ansökande domstolen är belägen."

B — *Internationella konventioner*

6. Haagkonventionen av den 18 mars 1970 om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil och kommersiell natur (nedan kallad Haagkonventionen) gällde inte mellan samtliga medlemsstater i Europeiska unionen. Genom förordning nr 1206/2001 skulle en bestämmelse införas som gällde för alla medlemsstater [3] och såtillvida ersätter Haagkonventionen, till vilken det också hänvisas i skäl 6 i förordningen.

7. I artikel 14 i Haagkonventionen föreskrivs följande:

"För vidtagande av den begärda åtgärden får ingen avgift eller kostnadsersättning av något slag utkrävas.

Den anmodade staten äger dock avkräva den ansökande staten ersättning dels för vad som utbetalts till sakkunniga och tolkar, dels för kostnader som uppstått genom iakttagande av en särskild form som den ansökande staten begärt enligt artikel 9 andra stycket.

Ankommer det enligt lagen i den anmodade staten på parterna själva att sörja för bevisningen och kan den anmodade myndigheten icke vidta den begärda åtgärden, kan den efter medgivande av den ansökande myndigheten utse lämplig person att göra detta. I samband med att ett sådant medgivande begärs skall de beräknade kostnaderna vid ett sådant förfarande anges. Lämnar den ansökande myndigheten sitt samtycke, skall den ersätta de kostnader som föranleds av förfarandet. I annat fall är den ej skyldig att ersätta dessa."

3 — Med undantag av Danmark, se artikel 1.3 i förordningen.

8. I artikel 26 i Haagkonventionen föreskrivs följande:

”Fördragsslutande stat får, om det krävs av konstitutionella skäl, begära ersättning av den ansökande staten för sådana kostnader med anledning av den begärda åtgärden som avser delgivning med den som skall höras eller i övrigt fullgöra något, dennes inställelse eller protokoll rörande bevisupptagningen.

Har en stat framställt begäran enligt första stycket, äger varje annan fördragsslutande stat framställa motsvarande begäran till den förra staten.”

III — Bakgrund och tolkningsfrågan

9. Till grund för begäran om förhandsavgörande ligger en tvist mellan Artur Weryński och Mediatel 4B spólka z o.o. angående skadestånd på grund av ett avtal om en konkurrensklausul. Inom ramen för detta förfarande ansökte polska Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (hänskjutande domstol) den 6 januari 2009 i enlighet med förordning nr 1206/2001 om att irländska Dublin Metropolitan District Court skulle höra ett vittne. Den anmodade domstolen ställde dock som villkor för vittnesförhöret att ett förskott skulle utges för de kostnader på 40 euro som vittnet skulle ersättas för enligt irländsk rätt och begärde genom en skrivelse av den 12 januari 2009 att den polska domstolen skulle betala detta belopp.

10. Genom beslut av den 17 juli 2009 vilandeförklarade den hänskjutande domstolen sedan målet och hänsköt följande fråga till EG-domstolen för förhandsavgörande:

Har den anmodade domstolen med stöd av rådets förordning (EG) nr 1206/2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur rätt att begära ett förskott från den ansökande domstolen motsvarande ersättningen till ett vittne eller ersättning för ersättning som den förstnämnda domstolen har betalat ut till ett hört vittne, eller ska sådana ersättningar täckas av egna finansiella medel?

11. I förfarandet vid domstolen har den irländska och den polska regeringen och kommissionen yttrat sig skriftligen och muntligen. Dessutom har den tyska, den finska och den tjeckiska regeringen yttrat sig skriftligen.

IV — Rättslig bedömning

av rätten att begära förhandsavgörande inte längre föreligger. [4]

A — *Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning*

14. Begäran inkom till domstolen den 23 juli 2009 före ikraftträdandet av Lissabonfördraget. Enligt artikel 68 EG, som gällde vid den tidpunkten, ska det således klargöras huruvida den hänskjutande domstolen är en domstol i högsta instans.

12. Det ska till att börja med klargöras huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

1. Domstolens behörighet

15. Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (distriktsdomstol) är en domstol i första instans vars avgöranden kan överklagas till Sąd Okręgowy (regional domstol). Klassificeringen såsom domstol i högsta instans ska dock inom ramen för artikel 68.1 EG, liksom när det gäller artikel 234 tredje stycket EG, baseras på en konkret bedömning. Även underdomstolar, vars avgöranden i det konkreta förfarandet inte kan överklagas, utgör

13. Begäran om förhandsavgörande avser förordning nr 1206/01, som antogs i enlighet med artiklarna 61 c EG och 67.1 EG, som hör till avdelning IV i tredje delen av EG-fördraget (visering, asyl, invandring och annan politik som rör fri rörlighet för personer, bland annat civilrättsligt samarbete). Enligt artikel 68.1 EG ska, när det gäller rättsakter som stöder sig på denna avdelning, bara de domstolar ha rätt att begära förhandsavgörande mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning. När Lissabonfördraget trädde i kraft bortföll artikel 68 EG, varför denna begränsning

4 — Enligt artikel 10.1 i protokoll nr 36 till Lissabonfördraget (om övergångsbestämmelser) gäller fortfarande domstolens begränsade befogenheter som en övergångsåtgärd för unionsakter på området polissamarbete och straffrättsligt samarbete, som antogs före ikraftträdandet av Lissabonfördraget. Enligt artikel 10.3 upphör denna övergångsåtgärd enligt punkt 1 under alla omständigheter fem år efter dagen för ikraftträdandet av Lissabonfördraget. Den i förevarande fall relevanta frågan som gäller den begränsade rätten att begära förhandsavgörande som bortfaller i efterhand kan därför ställas också i fortsättningen.

nämligen domstolar i högsta instans enligt denna norm. [5]

16. Såsom jag förklarade i mitt förslag till avgörande i fallet Tedesco bör dessutom just i samband med förordning nr 1206/2001 hänsyn tas till att det typiskt sett är de lägre instansernas uppgift att fastställa sakomständigheterna och inte den högsta instansens. [6] För att förordning nr 1206/2001 över huvud taget ska kunna bli föremål för domstolens tolkning får begreppet domstol som utgör högsta instans i den mening som avses i artikel 68.1 EG därför inte tolkas för snävt. I synnerhet får inte enbart de högsta domstolarna anses vara berättigade att begära ett förhandsavgörande.

17. Den polska regeringen har gjort gällande att den hänskjutande domstolens beslut om bärandet av kostnaderna för vittnesförhör inte kan överklagas enligt polsk rätt.

18. Varje processuell åtgärd som en domstol förordnar om genom beslut som inte kan överklagas medför likväl inte att domstolen i fråga är att anse som en domstol i högsta instans på det sätt som avses i artikel 68.1 EG. För att så ska vara fallet krävs att det icke överklagbara beslutet avslutar ett självständigt förfarande eller en särskild del av förfarandet, och tolkningsfrågan måste röra just det självständiga förfarandet eller den särskilda delen av förfarandet. [7]

19. Det är tveksamt huruvida det här relevanta beslutet om vittnesförhör och om de kostnader som ska bäras i sammanhanget uppfyller detta kriterium om en särskild del av förfarandet.

20. Det kan emellertid lämnas öppet huruvida den hänskjutande domstolen ska anses utgöra en domstol i högsta instans och därmed redan hade rätt att begära ett förhandsavgörande enligt artikel 68.1 EG. Sedan Lissabonfördraget trädde i kraft har begäran om förhandsavgörande nämligen i varje fall blivit möjlig i efterhand.

21. Med Lissabonfördraget bortföll den gamla begränsningen av rätten att begära förhandsavgörande i artikel 68.1 EG för gott. För begäran om förhandsavgörande som rör tolkning av rättsakter inom området visering, asyl, invandring och annan politik som rör

5 — Se mitt förslag till avgörande av den 18 juli 2007 i mål C-175/06, Tedesco (REG 2007, s. I-7929), punkterna 21 och 22, och dom av den 25 juni 2009 i mål C-14/08, Roda Golf & Beach Resort (REG 2009, s. I-5439), punkt 29, samt generaladvokaten Ruiz-Jarabos förslag till avgörande av den 5 mars 2009 i detta mål (punkt 28 och följande punkter).

6 — Se mitt förslag till avgörande i målet Tedesco (ovan fotnot 5), punkt 22.

7 — Se mitt förslag till avgörande i målet Tedesco (ovan fotnot 5), punkt 26.

fri rörlighet för personer, och således också för förordning nr 1206/2001, gäller nu den allmänna bestämmelsen om begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF. Därför har domstolar i lägre instans rätt att begära förhandsavgörande också inom detta område.

22. Trots att Lissabonfördraget inte trädde i kraft förrän begäran om förhandsavgörande hade inkommit till domstolen är regelsystemet i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt också tillämpligt av tidsmässiga skäl (*ratione temporis*) på denna begäran om förhandsavgörande. Det som ska vara avgörande för rätten att begära ett förhandsavgörande är nämligen inte den tidpunkt vid vilken begäran om förhandsavgörande inkom, utan när beslutet att begära ett förhandsavgörande fattades.

23. Enligt fast rättspraxis är processuella regler tillämpliga på alla tvister som är anhängiga när reglerna träder i kraft, medan materiellrättsliga regler vanligtvis inte gäller förhållanden som har uppkommit innan reglerna trädde i kraft. [8] Frågan huruvida denna rättspraxis också kan tillämpas på bestämmelserna om nationella domstolars rätt att begära förhandsavgörande kan lämnas öppen. Av syftet med den ursprungliga begränsningen i artikel 68 EG av rätten att begära förhandsavgörande följer nämligen att en begäran om förhandsavgörande som ursprungligen inte kunde tas upp till sakprövning ska behandlas som godtagbar i efterhand. Begränsningen infördes dels för att domstolen inte skulle överbelastas genom ett oöverskådligt antal tolkningsfrågor, [9] dels för att förhindra att målen vid de nationella domstolarna fördröjdes otillbörligt genom begäran om förhandsavgörande från domstolar i lägre instans.

24. Den omständigheten att begränsningen av rätten att begära förhandsavgörande bortföll i och med Lissabonfördraget visar att medlemsstaterna inte längre ser denna risk och tvärtom vill göra det möjligt för alla domstolar att, på samma sätt som när det gäller förfarande om förhandsavgörande i övriga fall, begära ett förhandsavgörande också i samband med förfaranden inom det område som omfattas av det ursprungliga avsnittet IV i EG-fördraget. För att undvika fördröjningar av mål inom detta område, vilka är särskilt brådskande, infördes dessutom det nya förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande med verkan från år 2008. [10] Denna ändrade syn talar för att en begäran om förhandsavgörande som inkom innan Lissabonfördraget trädde i kraft men ännu inte har behandlats kan tas upp till sakprövning.

8 — Se bland annat dom av den 9 mars 2006 i mål C-293/04, Beemsterboer Coldstore Services (REG 2006, s. I-2263), punkt 21, och av den 28 juni 2007 i mål C-467/05, Dell'Orto (REG 2007, s. I-5557), punkterna 48 och 49.

9 — Se även generaladvokaten Ruiz-Jarabos förslag till avgörande i målet Roda Golf & Beach Resort (ovan fotnot 5), punkt 22 och följande punkter.

10 — Rådets beslut av den 20 december 2007 om ändring av protokollet om domstolens stadga; ändringar i domstolens rättegångsregler, som domstolen antog den 15 januari 2008 (EUT L 24, s. 39).

25. Slutligen talar lämplighetsskäl och principen om processekonomi för att begäran om förhandsavgörande från domstolar i lägre instans som har inkommit under övergångstiden strax innan Lissabonfördraget trädde i kraft och inte har behandlats vid domstolen förrän efter det att fördraget trädde i kraft ska kunna tas upp till sakprövning. Om en begäran om förhandsavgörande inte togs upp till sakprövning skulle detta när allt kommer omkring få till följd att en domstol som sedermera fått rätt att begära ett förhandsavgörande ställde samma tolkningsfråga ännu en gång, [11] vilket skulle leda till avsevärt ökad administrativ börda och till att tiden för att behandla målet vid den nationella domstolen blev onödigt lång.

26. Den hänskjutande domstolen har följaktligen rätt att begära ett förhandsavgörande.

2. Tolkningsfrågans relevans

27. Det ska i det följande undersökas huruvida den fråga som har ställts av den hänskjutande domstolen är relevant.

28. Enligt fast rättspraxis beträffande artikel 234 EG, vilken också gäller för artikel 267 FEUF, kommer det inom ramen för samarbetet mellan domstolen och de nationella domstolarna uteslutande an på den nationella domstol vid vilken tvisten anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet att, mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt mål, bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. Således är domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som har ställts avser tolkningen av unionsrätten, [12] och således gäller presumtionen att de frågor angående vilka nationella domstolar begär förhandsavgörande är relevanta. [13]

29. I undantagsfall kan dock presumtionen brytas och då särskilt när det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsbestämmelserna inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen, när frågan är hypotetisk eller när domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska och rättsliga förhållandena som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den. Med undantag

11 — Detta skedde i målet Martinez, i vilket domstolen genom beslut av den 20 november 2009 – alltså innan Lissabonfördraget trädde i kraft – på grund av begränsningen av rätten att begära förhandsavgörande i artikel 68 EG förklarade sig sakna behörighet (C-278/09, REG 2009, s. I-11099). Den 6 april 2010 gav den hänskjutande domstolen in sin begäran om förhandsavgörande på nytt (C-161/10).

12 — Se bland annat dom av den 15 december 2005 i mål C-415/93, Bosman (REG 2005, s. I-4921), punkt 59, och av den 13 juli 2006 i de förenade målen C-295/04–C-298/04, Manfredi m.fl. (REG 2006, s. I-6619), punkt 26.

13 — Dom av den 16 juni 2005 i mål C-105/03, Pupino (REG 2005, s. I-5285), punkt 30, av den 9 oktober 2008 i mål C-404/07, Katz (REG 2008, s. I-7607), punkt 31, och av den 22 april 2010 i mål C-82/09, Dimos Agios Nikolaos (REU 2010, s. I-3649) punkt 15.

för sådana situationer har domstolen i princip en skyldighet att besvara frågorna angående tolkningen av rättsakterna. [14]

30. Med tolkningsfrågan önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den anmodade domstolen, alltså irländska Metropolitan District Court, har rätt att begära ett förskott eller ersättning för vittnesförhöret, eller om den anmodade domstolen tvärtom är skyldig att själv bära dessa kostnader.

31. Med ovanstående formulering gäller tolkningsfrågan enbart den anmodade domstolens åtgärder och skyldigheter. Ett svar skulle således inte ha något direkt samband med den hänskjutande domstolen. Om det rådde tvivel beträffande den anmodade domstolens skyldigheter skulle det komma an på denna domstol att eventuellt ställa en fråga till EU-domstolen om tolkningen av förordning nr 1206/2001. Om man noga höll fast vid frågans ordalydelse skulle frågan således sakna relevans för den tvist som den hänskjutande domstolen har att avgöra.

32. Den hänskjutande domstolen önskar dock egentligen få klarhet i frågan huruvida den själv är skyldig att utge ett sådant förskott och ersätta sådana kostnader. Frågan gäller således inte bara en annan domstols rättigheter och skyldigheter. Den anmodade domstolens rättigheter och skyldigheter, vilka är föremål för tolkningsfrågan, överensstämmer tvärtom direkt med den ansökande domstolens rättigheter och skyldigheter. Jag anser därför att det är meningsfullt att omformulera tolkningsfrågan och ställa frågan huruvida den ansökande domstolen är skyldig att utge ett förskott till den anmodade domstolen alternativt ersätta dess kostnader i efterhand.

33. Även om tolkningsfrågan omformuleras på detta sätt uppkommer emellertid frågan huruvida tolkningen av förordning nr 1206/2001 är relevant i det aktuella fallet. En eventuell skyldighet att ersätta kostnader för vittnen gäller nämligen förhållandet mellan den anmodade och den ansökande domstolen. Den har ingen direkt inverkan på utgången i målet vid den nationella domstolen, vilket gäller rätt till skadestånd.

34. Även kommissionen har påpekat att tolkningsfrågan vid en första anblick inte kan tas upp till sakprövning, eftersom den bara gäller samarbetet mellan domstolarna och därmed den hänskjutande domstolens administration, och inte dess rättsutövning.

35. I varje fall när det gäller frågan huruvida den ansökande domstolen är skyldig att utge ett förskott för ersättningen till vittnet, för att den anmodade domstolen ska genomföra vittnesförhöret, kan frågan dock anses vara

14 — Se bland annat domen i målet Bosman (ovan fotnot 12), punkt 61, och dom av den 10 januari 2006 i mål C-344/04, IATA och ELFAA (REG 2006, s. I-403), punkt 24.

relevant. Om den irländska domstolen ställer förskottsbetalning som villkor för att höra vittnet har den ansökande polska domstolen nämligen inget annat val än att antingen avstå från bevisupptagningen eller utge ett förskott som den enligt förordning nr 1206/2001 eventuellt inte behöver utge. Om domstolen inte utger förskottet och vittnet sedan inte hörs kan detta få direkta konsekvenser för avgörandet i sak av tvisten vid den nationella domstolen. Domstolen skulle till exempel, i avsaknad av ytterligare bevis, kunna besluta om bevisbördan till fördel för den part som angett det utländska vittnet.

36. Det är mer problematiskt att bedöma huruvida frågan om ersättning *i efterhand* av kostnader för vittnesförhör är relevant. I denna situation har nämligen den anmodade domstolen genomfört vittnesförhöret, och den ansökande domstolen kan lägga förhöret till grund för sitt avgörande i målet vid den nationella domstolen. Frågan om ersättning för kostnader uppkommer emellertid ändå i samband med beslutet om kostnader i målet vid den nationella domstolen, varför det i varje fall inte är uppenbart att denna fråga saknar betydelse för avgörandet av målet vid den nationella domstolen. Jag vill för övrigt ännu en gång erinra om att de flesta frågor om tolkningen av förordning nr 1206/2001 som gäller bevisupptagning bara indirekt avser sakfrågan. Om man ställde för höga krav på relevans skulle en tolkning av förordningen genom begäran om förhandsavgörande i många fall vara omöjlig.

37. I förhandlingen vid domstolen förblev det oklart huruvida den hänskjutande domstolen möjligen redan hade betalat den ersättning till vittnen som den irländska domstolen hade begärt. Den hänskjutande domstolen har inte lämnat någon information i detta avseende. Inte ens om betalning [15] hade skett skulle tolkningsfrågan vara uppenbart irrelevant. Om betalningen stred mot förordning nr 1206/2001, skulle begäran om återbetalning riktas till den ansökande domstolen. Dessutom skulle frågan huruvida den anmodade domstolens begäran om ersättning för kostnader är proportionerlig fortfarande vara relevant inom ramen för beslutet om kostnader.

38. Jag anser därför att frågan är relevant både vad gäller den ansökande domstolens skyldighet att utge ett förskott och dess skyldighet att ersätta kostnader och att frågan således kan tas upp till sakprövning.

15 — Efter förhandlingen har den irländska och den polska regeringen skriftligen hänvisat till att den hänskjutande domstolen betalat ersättning till vittne om 40 euro.

B — *Tolkningsfrågan*

1. Förskott för ersättning till vittnen

39. Den polska domstolen önskar huvudsakligen få klarhet i huruvida den är skyldig att bära kostnaderna för ersättning till ett vittne som har hörts av den anmodade domstolen, i form av förskott eller i form av ersättning för kostnaderna i efterhand.

42. Det ska i det följande till att börja med klargöras huruvida den ansökande domstolen kan åläggas att utge ett förskott till den anmodade domstolen för ersättning till vittnet, för att denna ska genomföra vittnesförhöret, alltså med andra ord huruvida den anmodade domstolen får vägra att höra vittnet så länge som den ansökande domstolen inte har utgett ett förskott för ersättningen till vittnet.

40. Det ska inledningsvis konstateras att de aktuella omständigheterna omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1206/2001 enligt artikel 1.1 i denna förordning, eftersom en domstol i en medlemsstat i ett ärende av civil natur har anmodat den behöriga domstolen i en annan medlemsstat att ta upp bevis. I artikel 4.1 e anges uttryckligen att hörande av ett vittne kan utgöra föremål för en framställning.

43. Eftersom framställningen ska verkställas enligt irländsk rätt anser den irländska regeringen att det är förenligt med förordningen att ställa som villkor för genomförandet av vittnesförhöret att den ansökande domstolen först betalar ersättning till vittnet. Enligt irländsk rätt är vittnet nämligen bara skyldigt att avlägga vittnesmål om han eller hon först har fått ersättning utbetald.

41. Enligt artikel 10.2 i förordningen ska den anmodade domstolen verkställa framställningen enligt lagstiftningen i den medlemsstat där domstolen är belägen. Enligt irländsk rätt är ett vittne bara skyldigt att infinna sig vid domstolen om det dessförinnan får ersättning för sina kostnader (till exempel reskostnader). Alla berörda parter är eniga om att ett vittne inte får nekas den ersättning som han eller hon har rätt till. Det är endast oklart huruvida ersättningen ska betalas av den ansökande domstolen.

44. I artikel 14 i förordning nr 1206/2001 räknas skälen för att vägra att verkställa en framställning upp. Artikel 14.1 gäller vägran att verkställa en framställning om den berörda personen åberopar rätten att vägra eller ett förbud att avlägga vittnesmål. I artikel 14.2 anges ytterligare skäl för att vägra att verkställa en framställning. I artikel 14.2 d anges det fall där säkerhet eller förskott som begärts enligt artikel 18.3 i förordningen inte

har betalats. Enligt denna bestämmelse får ett förskott begäras för yttrande av en expert. Begäran om ett förskott för förhör av vittne anges inte där.

45. Endast om uppräkningen av skäl för vägran i artikel 14 i förordningen inte var uttömmande utan enbart exemplifierande skulle det därför vara förenligt med förordningen att ställa betalning av ersättning till vittne som villkor för att verkställa en framställning. Redan lydelsen av artikel 14.2 i förordningen talar emellertid emot en sådan tolkning. Där anges nämligen att verkställighet av en framställning, utöver de skäl som nämns i artikel 14.1, ”*endast* kan vägras om …” [16] I skäl 11 i förordningen betonas också att för att förordningen ska fungera effektivt bör möjligheten att vägra verkställa en framställning inskränkas till mycket begränsade undantagsfall. Av detta följer att uppräkningen i artikel 14 av skälen för att vägra att verkställa en framställning är uttömmande.

46. Den anmodade domstolen har därför inte rätt att ställa som villkor för att genomföra ett vittnesförhör att ett förskott dessförinnan utges för ersättning till vittnet. Den ansökande domstolen är således inte skyldig att utge ett sådant förskott.

2. Ersättning för kostnader för vittnen

47. Det ska dessutom undersökas huruvida den anmodade domstolen kan kräva att den ansökande domstolen ersätter kostnader för vittnen i efterhand.

48. I artikel 18.1 i förordningen föreskrivs att ersättning för avgifter och kostnader inte får krävas för att en framställning ska verkställas. Det som är avgörande är därför om ersättning till vittnen ska anses utgöra avgifter och kostnader i den mening som avses i denna bestämmelse.

49. Den anmodade domstolen och den irländska regeringen har påpekat att den anmodade domstolen enligt artikel 10.2 i förordningen ska verkställa framställningen enligt lagstiftningen i den medlemsstat där domstolen är belägen. Enligt dessa behöver vittnen i enlighet med irländsk rätt bara infinna sig vid domstolen om de dessförinnan har fått ersättning för sina kostnader. Det är inte domstolen, utan den part som anger vittnet,

16 — Min kursivering.

som är ansvarig för att betala denna ersättning. Det rör sig inte om rättegångskostnader, och domstolen har inget ansvar för att betala kostnaderna. Detta ligger i linje med de irländska civilmålens kontradiktoriska natur.

50. Enligt den irländska regeringen gäller artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001 enbart administrativa kostnader, alltså kostnader som domstolen har med anledning av sin verksamhet. Kostnader för vittnen omfattas inte av artikel 18.1, eftersom de är kostnader som parterna ska bära enligt irländsk rätt och som inte utgör administrativa kostnader. Eftersom kostnader för vittnen redan från början inte omfattas av artikel 18.1 hindrar inte förordning nr 1206/2001 att den anmodade domstolen begär ersättning för kostnader för vittnen. Kostnaderna ska då bäras antingen av den ansökande domstolen eller av någon av parterna i målet vid den nationella domstolen.

51. Jag vill till att börja med klargöra att begreppet ”kostnader” ska fastställas självständigt med utgångspunkt i unionsrätten och inte är beroende av hur det klassificeras enligt nationell rätt. Om frågan om kostnader alltid berodde på det nationella begreppet ”kostnader”, skulle detta stå i strid med meningen och syftet med förordningen vars ändamål är ett snabbt och okomplicerat verkställande av framställningar om bevisupptagning.

52. Jag anser att även ersättning som betalas ut till ett vittne som hörs av den anmodade domstolen omfattas av begreppet ”avgifter och kostnader” i den mening som avses i artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001.

53. För detta talar för det första bestämmelsens ordalydelse. I artikel 18.1 anges ”avgifter” och ”kostnader”. Med ”avgifter” avses belopp som domstolen tar ut för sin verksamhet, alltså de institutionella kostnader som den irländska regeringen har fört på tal, medan med ”kostnader” avses sådana belopp som domstolen betalat ut till tredje part under förfarandets gång, exempelvis till experter eller vittnen. Inte heller i de andra språkversionerna finns det något stöd för att ersättning till vittnen inte skulle omfattas av artikel 18.1,[17] eftersom sådan ersättning också kan inordnas under de begrepp som används i dessa versioner.

54. Något som talar emot den irländska regeringens uppfattning är också den systematiska tolkningen. Om artikel 18.1 i själva verket bara gällde institutionella kostnader skulle det inte vara nödvändigt att ange kostnaderna för experter, vilka enligt den irländska regeringens tolkning också torde utgöra icke-institutionella kostnader, som undantag

17 — Se den franska versionen: ”Frais” respektive ”remboursement de taxes ou de frais”, den spanska versionen: ”Gastos” respektive ”abono de tasas o gastos”, den engelska versionen: ”Costs” respektive ”imbursement of taxes and costs”, den svenska versionen: ”Kostnader” respektive ”avgifter och kostnader”, den italienska versionen: ”Spese” respektive ”rimborso di tasse o spese”.

från denna princip i artikel 18.2. Det skulle tvärtom stå klart redan från början att de inte hör till de kostnader som avses i artikel 18.1 i förordningen.

55. Meningen och syftet med förordningen talar också för en vid tolkning av begreppet ”kostnader” i den mening som avses i artikel 18.1, vilket får till följd att även ersättning till vittnen omfattas av detta begrepp.

56. Syftet med förordning nr 1206/2001 är enligt skälen i denna [18] att gränsöverskridande bevisupptagning ska kunna genomföras enkelt, effektivt och snabbt. Bevisupptagning i en annan medlemsstat får inte leda till att mål vid nationella domstolar fördröjs, varför regler som är bindande för alla medlemsstater [19] infördes med förordning nr 1206/2001, detta för att undanröja de hinder som kan uppstå inom detta område.

57. En skyldighet att utge ett förskott eller betala ersättning försvårar och fördröjer gränsöverskridande bevisupptagning. Å andra sidan utgör den också en ekonomisk börda för den anmodade medlemsstaten. Det ska i detta hänseende erinras om att alla medlemsstater, såsom den finska regeringen har påpekat, kan vara både anmodad och ansökande medlemsstat, varför kostnaderna till sist upphäver varandra. Det rör sig naturligtvis inte om en utjämning exakt på öret. Avsikten var inte heller att åstadkomma en sådan, utan man räknade tvärtom med att en ekonomisk obalans kan uppstå, med tanke på förordningens syften. För att undvika orimliga nackdelar angavs därför explicit att särskilt höga kostnader, som för experter och tolkar, ska ersättas.

58. Den hänskjutande domstolen kan alltså bara bli skyldig att betala ersättning om något av undantagen i artikel 18.2 i förordning nr 1206/2001 är tillämpligt.

59. Där anges att kostnader för arvoden till experter och tolkar kan ersättas, liksom kostnader som har uppkommit genom tillämpning av artikel 10.3 och 10.4. Artikel 10.3 och 10.4 gäller bland annat de fall där framställningen på begäran av den ansökande domstolen verkställs genom ett visst tillvägagångssätt. I artikel 10.4 regleras bevisupptagning med

18 — Se skälen 1, 2, 8, 10 och 11 i förordningen.

19 — Med undantag av Danmark, se artikel 1.3 i förordningen.

kommunikationsteknik. Ersättning till vittnen nämns inte där. En skyldighet att ersätta kostnader för vittnen skulle alltså bara vara förenlig med förordningen, om de undantag från ersättningsfriheten som räknas upp i artikel 18.2 stycket bara var exempel. Förordningens mening och syfte talar emot en sådan tolkning. Genom förordningen ska gränsöverskridande bevisupptagning förenklas och påskyndas. Därför är uppräkningen av undantagen i artikel 18.2 uttömmande.

60. Slutligen talar också bakgrunden till förordningen för att kostnader för vittnen inte ska ersättas. Enligt skäl 6 i artikel 21.1 i förordning nr 1206/2001 ska förordningen träda i stället för Haagkonventionen av den 18 mars 1970 om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil och kommersiell natur, varför också de relevanta bestämmelserna i Haagkonventionen kan beaktas vid tolkningen.

61. Artikel 18 i förordningen motsvarar innehållsmässigt artikel 14 i Haagkonventionen. I artikel 14 första stycket föreskrivs att för vidtagande av den begärda åtgärden får ingen avgift eller kostnadsersättning utkrävas. Enligt artikel 14 andra stycket i Haagkonventionen får den anmodade staten bara avkräva den ansökande staten ersättning dels för vad som utbetalts till sakkunniga och tolkar, dels för kostnader som uppstått genom iakttagande av en särskild form som den ansökande staten begärt enligt artikel 9 andra stycket. [20] I Haagkonventionen av den 1 mars 1954 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen föreskrevs ännu uttryckligen [21] att kostnader för vittnen i princip skulle ersättas. Av den förklarande rapporten beträffande Haagkonventionen framgår att antalet fall där kostnader skulle ersättas medvetet skulle reduceras jämfört med konventionen från år 1954, varför ersättning av vittnens kostnader medvetet hade bortfallit. Hänsyn togs därvid särskilt till att det i normala fall rör sig om små belopp. [22] Endast det konstitutionella förbehållet infördes i artikel 26 i Haagkonventionen. Enligt detta förbehåll får en fördragsslutande stat endast begära ersättning av den ansökande staten för kostnader med anledning av den

20 — I artikel 14 tredje stycket finns ett annat fall av kostnadsersättning. Enligt denna kan en myndighet som inte själv kan vidta den anmodade åtgärden efter medgivande av den ansökande myndigheten utse lämplig person att göra detta. I samband med att sådant medgivande begärs, ska de beräknade kostnaderna vid ett sådant förfarande anges. Lämnar den ansökande myndigheten sitt samtycke, ska den ersätta de kostnader som föranleds av förfarandet.

21 — Se artikel 16 i Haagkonventionen av den 1 mars 1954 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen: "För vidtagande av begärda åtgärder få icke utkrävas avgifter av något som helst slag. Dock skall, där ej annat överenskommits, den stat, där åtgärd begärts, äga att av den stat, varifrån framställningen skett, utkräva ersättning för vad till vittnen och sakkunniga blivit utbetalt ävensom för kostnader, som föranletts av stämningsmäns medverkan vid delgivning, när sådan påkallats därav att vittnen icke frivilligt inställt sig, eller för kostnader, som uppstått då bestämmelsen i artikel 14 andra stycket kommit till användning."

22 — Se redogörelse av Philip W. Amram, Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention, Buchst. J), att hämta under: http://hcch.e-vision.nl/upload/expl20e.pdf.

begärda åtgärden som avser ersättning till den som skall höras om det krävs av konstitutionella skäl.

62. Den omständigheten att artikel 14 i Haagkonventionen återges i förordning nr 1206/2001 utan att det konstitutionella förbehållet i artikel 26 i Haagkonventionen har behållits talar för att kostnader för vittnen i princip inte ska ersättas. Enligt artikel 18.1 i förordning nr 1206/2001 ska kostnader för vittnen därför i princip inte ersättas.

63. Den sista aspekten av den hänskjutande domstolens fråga, alltså huruvida den anmodade domstolen ska täcka ersättningen med egna finansiella medel, spelar ingen roll för svaret på tolkningsfrågan. Framställningen ska enligt artikel 10.2 verkställas i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där domstolen är belägen. Frågan hur och av vem vittnen ska ges ersättning regleras också enligt denna lagstiftning. Eftersom denna fråga bara är en sammanfattning av de första båda delarna av tolkningsfrågan behöver domstolen inte besvara den separat.

V — Förslag till avgörande

64. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar frågan från Sąd Rejonowy på följande sätt:

Artiklarna 14 och 18 i rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ska tolkas på så sätt att den ansökande domstolen inte är skyldig att till den anmodade domstolen utge ett förskott motsvarande ersättningen till ett vittne eller i efterhand utge ersättning för ersättning som har betalats ut till det hörda vittnet.